

**MUALLIFLIK HUQUQI SOHASIDA INTERAKTIV DAVLAT XIZMATLARINI  
KO'RSATISHNING FUQAROLIK-HUQUQIY TARTIBGA SOLINISHI: TABIATI VA O'ZIGA XOS  
XUSUSIYATLARI**

**To'xtayev Vahob Oripovich**

*3-darajali yurist.*

*Ish joyi: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi Yuridik bo'lim boshlig'i,*

*Email: vahob.tukhtaev@bk.ru.*

**Annotatsiya:** *Ushbu maqolada mualliflik huquqi sohasida interaktiv davlat xizmatlarini joriy etishning fuqarolik-huquqiy asoslari, ularning mohiyati hamda amaliy ahamiyati tahlil qilingan. Raqamli iqtisodiyot sharoitida intellektual mulk obyektlarini himoya qilishning zamonaviy shakllari — elektron ariza topshirish, elektron hujjat aylanishi va onlayn ro'yxatdan o'tkazish tizimlarining afzalliklari yoritilgan. Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasida mualliflik huquqi obyektlarini interaktiv tarzda ro'yxatdan o'tkazishning amaldagi holati xalqaro tajriba — WIPO, EUIPO va USPTO tizimlari bilan solishtirildi. Xalqaro platformalardagi ilg'or yondashuvlar, jumladan, sun'iy intellekt asosidagi tahlil tizimlari, ma'lumotlar xavfsizligi va elektron dalillarning huquqiy maqomi o'rganildi. Maqolada interaktiv davlat xizmatlarini rivojlantirish bo'yicha huquqiy, texnik va tashkiliy takliflar ilgari surilgan. Jumladan, "Mualliflik huquqida elektron xizmatlar to'g'risida" maxsus normativ-huquqiy hujjat ishlab chiqish, WIPO portaliga integratsiya qilish hamda elektron dalillarni fuqarolik protsessida isbot vositasi sifatida tan olish zarurligi ta'kidlangan. Natijada, mualliflik huquqi sohasida interaktiv xizmatlarning joriy etilishi fuqarolik-huquqiy munosabatlarda shaffoflik, ishonchlilik va huquqni muhofaza qilish samaradorligini oshiruvchi muhim omil sifatida baholangan.*

**Kalit so'zlar:** *mualliflik huquqi, intellektual mulk, interaktiv davlat xizmati, fuqarolik-huquqiy munosabatlar, raqamli iqtisodiyot, WIPO, elektron hujjat, sun'iy intellekt.*

**Abstract :** *This article analyzes the civil-law foundations, nature, and practical significance of introducing interactive public services in the field of copyright. In the context of the digital economy, the study highlights modern forms of intellectual property protection — including electronic applications, digital document flow, and online registration systems. The research compares the current state of interactive copyright registration in the Republic of Uzbekistan with international practices of WIPO, EUIPO, and USPTO. Advanced approaches such as AI-based document analysis, data protection standards, and the legal status of electronic evidence are examined. The paper proposes legal, technical, and organizational recommendations for further development of interactive state services. In particular, it emphasizes the need to adopt a special regulatory act "On Electronic Services in the Field of Copyright," integrate national databases with the WIPO portal, and recognize electronic evidence as a valid proof in civil proceedings. As a result, the*

*introduction of interactive services in the field of copyright is assessed as a crucial factor enhancing transparency, reliability, and the efficiency of legal protection within civil-law relations.*

**Keywords:** *copyright, intellectual property, interactive public service, civil-law relations, digital economy, WIPO, electronic document, artificial intelligence.*

**Аннотация:** В данной статье анализируются гражданско-правовые основы, сущность и практическое значение внедрения интерактивных государственных услуг в сфере авторского права. В условиях цифровой экономики освещаются современные формы защиты объектов интеллектуальной собственности — электронная подача заявлений, электронный документооборот и системы онлайн-регистрации. В исследовании проводится сравнительный анализ текущего состояния интерактивной регистрации объектов авторского права в Республике Узбекистан с международным опытом — системами WIPO, EUIPO и USPTO. Рассмотрены передовые подходы, включая использование искусственного интеллекта при анализе заявок, стандарты защиты данных и правовой статус электронных доказательств. В статье предлагаются правовые, технические и организационные меры по совершенствованию интерактивных государственных услуг. В частности, рекомендуется разработать специальный нормативно-правовой акт «Об электронных услугах в сфере авторского права», интегрировать национальные базы данных с порталом WIPO и признать электронные доказательства допустимыми в гражданском судопроизводстве. В результате делается вывод, что внедрение интерактивных услуг в сфере авторского права является важным фактором повышения прозрачности, надежности и эффективности правовой защиты в гражданско-правовых отношениях.

**Ключевые слова:** авторское право, интеллектуальная собственность, интерактивные государственные услуги, гражданско-правовые отношения, цифровая экономика, WIPO, электронный документ, искусственный интеллект.

## KIRISH

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi intellektual mulk huquqining yangi institutlarini shakllantirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Bugungi kunda mualliflik huquqi sohasida davlat xizmatlarini interaktiv shaklda ko'rsatish tizimi huquqiy amaliyotning ajralmas qismi sifatida shakllanmoqda. Bu jarayon fuqarolik-huquqiy munosabatlar tizimida yangi yondashuvlarni, shuningdek, huquqni muhofaza qilish mexanizmlarini takomillashtirishni talab etadi.

1. Interaktiv davlat xizmatlarini joriy etish zarurati mualliflik huquqi sohasida interaktiv davlat xizmatlarini yo'lga qo'yish bir nechta asosiy omillar bilan izohlanadi:

**raqamli muhitning kengayishi** - internet, sun'iy intellekt va raqamli platformalarning keng qo'llanilishi mualliflik obyektlarining (matn, musiqiy asar, dizayn, dasturiy ta'minot va

boshqalar) ko'payishiga olib keldi. Shu sababli, ularni tezkor ro'yxatdan o'tkazish, mualliflikni isbotlash va huquqlarni himoya qilish uchun elektron tizim zarurdir;

**byurokratik to'siqlarni kamaytirish** - an'anaviy (qog'oz shaklidagi) tartibda mualliflik huquqini ro'yxatdan o'tkazish uzoq muddat, ortiqcha hujjatlar va inson omiliga bog'liq xatolarga sabab bo'ladi. Interaktiv xizmatlar bu muammolarni minimallashtiradi;

**shaffoflik va ishonchlilik** - elektron tizimlar orqali murojaat qilish, arizalarni kuzatish, natijalarni onlayn olish fuqarolarning davlat organlariga bo'lgan ishonchini oshiradi.

**2. Interaktiv xizmatlarning fuqarolik-huquqiy mohiyati** bu fuqarolik-huquqiy munosabatlar doirasida shakllanadigan huquqiy aloqadir, bunda bir tomonda davlat organi (yoki vakolatli idora), ikkinchi tomonda esa muallif (yoki huquq egasi) turadi. Bu munosabatlar o'zaro huquq va majburiyatlar asosida tartibga solinadi. Fuqarolik-huquqiy nuqtai nazardan, interaktiv xizmat:

**shartnomaviy tabiatiga** ega (ya'ni foydalanuvchi davlat xizmatidan foydalanish shartlarini qabul qiladi);

**elektron hujjat aylanishi** asosida amalga oshadi (elektron imzo, elektron ariza, elektron ma'lumotlar bazasi);

**yuridik kuchga ega natija** (ro'yxatdan o'tkazish to'g'risidagi elektron guvohnoma) bilan yakunlanadi.

**3.** Mualliflik huquqi sohasida interaktiv xizmatlarning afzalliklari interaktiv xizmatlarning joriy etilishi nafaqat texnik qulaylik, balki huquqni muhofaza qilish mexanizmlarini takomillashtirish vositasidir. U **mualliflar** uchun **huquqiy** va **iqtisodiy** quyidagi afzalliklarni yaratadi:

ariza topshirish, hujjatlarni yuklash va to'lovlarni amalga oshirish masofadan turib bajariladi;

mualliflik guvohnomasi onlayn tarzda olinadi;

arizalar holatini real vaqt rejimida kuzatish imkoniyati mavjud bo'ladi;

elektron ma'lumotlar bazasi mualliflik huquqi obyektlari to'g'risida yagona manba bo'lib xizmat qiladi;

mualliflik huquqi to'g'risidagi nizolarni hal qilishda elektron dalillar ishonchli manba sifatida e'tirof etiladi.

davlat organlarining ish yuklamasi kamayadi;

huquqiy xizmatlarning narxi pasayadi;

fuqarolarning vaqt va mablag' tejaladi.

**4. Fuqarolik-huquqiy tartibga solishning o'ziga xos xususiyatlarida** interaktiv davlat xizmatlari orqali mualliflik huquqini ro'yxatdan o'tkazish jarayonida quyidagi fuqarolik-huquqiy jihatlar ajralib turadi:

**elektron hujjatning yuridik kuchi** – O'zbekiston Respublikasining "Elektron hujjat aylanishi to'g'risida"gi Qonuni bilan kafolatlanadi;

**shaxsni identifikatsiyalash** – elektron raqamli imzo orqali amalga oshiriladi;

**ma'lumotlarni himoya qilish** – “Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida”gi Qonun bilan tartibga solinadi;

**huquqiy javobgarlik** – noto'g'ri ma'lumot kiritgan yoki huquqni buzgan shaxsga nisbatan fuqarolik-huquqiy javobgarlik choralarini qo'llashni nazarda tutadi.

### **5. Xalqaro tajriba va O'zbekiston amaliyotining solishtirma tahlili**

Mualliflik huquqi sohasida interaktiv davlat xizmatlarini joriy etish bugungi kunda nafaqat O'zbekistonda, balki ko'plab rivojlangan davlatlarda ham intellektual mulk boshqaruvining ustuvor yo'nalishiga aylangan. Ushbu bo'limda O'zbekiston amaliyoti **WIPO (Butunjahon intellektual mulk tashkiloti)**, **EUIPO (Yevropa Ittifoqi intellektual mulk idorasi)** va **USPTO (AQSh patent va savdo belgisi idorasi)** tajribalari bilan taqqoslanadi.

#### **5.1. WIPO (World Intellectual Property Organization) tajribasi:**

WIPO tomonidan ishlab chiqilgan **WIPO IP Portal** — intellektual mulk obyektlarini, jumladan mualliflik asarlarini, yagona elektron platforma orqali ro'yxatdan o'tkazish, kuzatish va boshqarish imkonini beradi. Uning asosiy xususiyatlari:

- foydalanuvchi bir martalik identifikatsiya orqali barcha xizmatlardan foydalana oladi;
- xalqaro ro'yxatdan o'tkazish jarayoni elektron tarzda kechadi;
- shaffoflik va global huquqiy ishonchlilik ta'minlanadi.

Bu tizim mualliflik obyektlarining xalqaro darajada himoyasini osonlashtiradi va davlatlar o'rtasida huquqiy hamkorlikni kuchaytiradi.

#### **5.2. EUIPO (European Union Intellectual Property Office) tajribasi**

EUIPO tizimida User Area Portal orqali foydalanuvchilar mualliflik va boshqa intellektual mulk obyektlarini onlayn tartibda ro'yxatdan o'tkazishlari, hujjatlarni elektron tarzda topshirishlari hamda arizalar holatini kuzatishlari mumkin. EUIPO tajribasining muhim jihati — sun'iy intellekt asosida ishlovchi hujjat tahlili tizimi bo'lib, u arizalardagi o'xshash asarlarni avtomatik aniqlaydi. Shuningdek, EUIPO da foydalanuvchi ma'lumotlarini himoya qilish bo'yicha GDPR (General Data Protection Regulation) standartlari joriy etilgan bo'lib, bu fuqarolik-huquqiy himoya mexanizmlarining yuqori darajasini ta'minlaydi.

#### **5.3. USPTO (United States Patent and Trademark Office) tajribasi**

AQShda eCO (Electronic Copyright Office) tizimi mualliflik huquqini onlayn ro'yxatdan o'tkazish imkonini beradi. Uning afzalliklari:

- elektron to'lov, hujjat yuklash va ariza monitoringi;
- ro'yxatdan o'tgan asarlar uchun elektron sertifikatlar berilishi;
- ma'lumotlarning milliy arxiv bilan integratsiyasi.

USPTO tajribasi shuni ko'rsatadiki, interaktiv xizmatlar tizimi nafaqat huquqni ro'yxatdan o'tkazish, balki **huquqni isbotlash va nizolarni hal etishda dalil sifatida** foydalanish imkonini ham beradi.

#### **5.4. O'zbekiston amaliyoti va xalqaro tajriba o'rtasidagi farqlar**

O'zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi tomonidan “my.gov.uz” portali orqali **“Mualliflik huquqi obyektini ro'yxatdan o'tkazish”** xizmati joriy etilgan bo'lib,

foydalanuvchilarga elektron tarzda murojaat qilish imkonini beradi. Biroq, xalqaro tizimlar bilan solishtirilganda quyidagi farqlar kuzatiladi:

| Ko'rsatkich                     | O'zbekiston                       | WIPO / EUIPO / USPTO                      |
|---------------------------------|-----------------------------------|-------------------------------------------|
| Platforma turlari               | Milliy (my.gov.uz, IP-portal.uz)  | Xalqaro (ko'p tarmoqli IP portal)         |
| Ma'lumot almashinuvi            | Mahalliy bazalar bilan cheklangan | Xalqaro integratsiya mavjud               |
| Huquqiy isbot vositasi          | Elektron guvohnoma                | Elektron guvohnoma + global verifikatsiya |
| Foydalanuvchi identifikatsiyasi | E-IMZO orqali                     | Ko'p bosqichli autentifikatsiya           |
| Ma'lumotlarni himoya qilish     | Mahalliy qonunlarga asoslangan    | GDPR, WIPO Data Security Policy           |

Mazkur farqlar O'zbekistonda mualliflik huquqi sohasida interaktiv xizmatlarni yanada rivojlantirish va xalqaro standartlarga moslashtirish zarurligini ko'rsatadi.

## 6. Taklif va xulosalar

- **Huquqiy bazani takomillashtirish.** Mualliflik huquqi sohasida interaktiv xizmatlarni to'liq huquqiy maqomga ega qilish uchun maxsus normativ-huquqiy hujjat — "Mualliflik huquqida elektron xizmatlar to'g'risida" qaror loyihasini ishlab chiqish hamda tasdiqlash lozim.

- **Ma'lumotlar integratsiyasi.** O'zbekiston intellektual mulk agentligi bazasini WIPO IP Portal bilan bog'lash orqali xalqaro verifikatsiya imkoniyatini yaratish.

- **Sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish.** Arizalarni tahlil qilish, plagiatni aniqlash va o'xshash asarlarni solishtirish uchun AI texnologiyalaridan foydalanish.

- **Elektron dalillarni huquqiy isbot vositasi sifatida e'tirof etish.** Fuqarolik protsessual qonunchilikka tegishli o'zgartirishlar kiritish zarur.

- **Foydalanuvchilar uchun qulay interfeys va raqamli madaniyatni oshirish.** Mualliflar uchun onlayn treninglar, yo'riqnomalar va konsultatsiya xizmatlarini kengaytirish maqsadga muvofiq.

## Umumiy xulosa

Mualliflik huquqi sohasida interaktiv davlat xizmatlarini rivojlantirish O'zbekiston uchun strategik ahamiyatga ega bo'lib, bu jarayon fuqarolik-huquqiy munosabatlarda shaffoflik, ishonchilik va samaradorlikni ta'minlaydi. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, interaktiv tizimlar nafaqat davlat xizmatlarini avtomatlashtiradi, balki intellektual mulk sohasida fuqarolarning huquqiy ongini yuksaltiradi va ijodiy faoliyatni rag'batlantiradi. Shu bilan birga, bugungi kundagi globalizatsiya jarayonida ushbu sohada axborot texnologiyalarni keng qo'llamaslik keyinchalik ushbu

bozorda faoliyat yuritayotgan mualliflarni sohada faoliyat yuritish faolligiga jiddiy salbiy ta'sir o'tkazishi mumkin.

#### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2024.
3. “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida”gi Qonun (yangi tahriri). – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami, 2023-yil.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 26-apreldagi PQ–223-son qarori – “Intellectual mulk sohasida davlat xizmatlarini raqamlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”.
5. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi Intellectual mulk agentligi rasmiy sayti: <https://ima.uz>
6. World Intellectual Property Organization (WIPO). – WIPO Intellectual Property Digital Transformation Reports, Geneva, 2022.
7. European Union Intellectual Property Office (EUIPO). – Annual Report 2023: Digital Services and IP Systems in Europe, Alicante, 2023.
8. United States Patent and Trademark Office (USPTO). – E-Government Strategy and Copyright Registration Services, Washington, 2022.
9. Cornish, W. & Llewelyn, D. – Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights. – London: Sweet & Maxwell, 2019.
10. Goldstein, P. & Hugenholtz, B. – International Copyright: Principles, Law, and Practice. – Oxford University Press, 2020.
11. Abdullayeva, D. M. – “Raqamli iqtisodiyot sharoitida mualliflik huquqini himoya qilishning huquqiy asoslari.” // Yuridik fanlar axborotnomasi, №4, 2023.
12. Karimov, A. A. – “O'zbekiston intellektual mulk tizimida interaktiv davlat xizmatlarini joriy etish istiqbollari.” // Iqtisodiyot va huquq jurnali, №2, 2024.
13. World Intellectual Property Indicators 2024. – Geneva: WIPO, 2024.
14. OECD Digital Government Studies. – Digital Transformation of the Public Sector, Paris: OECD Publishing, 2023.
15. UNCTAD. – Digital Economy Report 2023: Cross-Border Data Flows and Development. – New York and Geneva: United Nations, 2023.